

ปี่พาทย์เสภาวังหน้า

Piphatsepha Wangna

ณัททัย สุชีลักษณ์ บำรุง พาทย์กุล และดุสฎี มีป้อม

Nahathai Sukheeluk Bumrung Phattayakul and Dussadee Meepom

สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย บัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

FINE ARTS PROGRAM IN THAI MUSIC GRADUATE SCHOOL BUNDITPATANASILPA

(Received : June 30,2020 Revised : August 18,2020 Accepted : September 9, 2020)

บทคัดย่อ

ปี่พาทย์เสภาวังหน้า มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลปฐมภูมิจากการลงพื้นที่ภาคสนาม ณ บริเวณลานพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลแห่งชาติ ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า “ปี่พาทย์เสภาวังหน้า” ระยะเริ่มแรก อาจารย์เสรี หวังในธรรม เป็นผู้ริเริ่มจัดการบรรเลงปี่พาทย์เสภา บรรเลงโดยนักดนตรีไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร หลังจากนั้นก่อให้เกิดงานปี่พาทย์เสภาวังหน้าครั้งที่ 1 ขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2545 จนถึงปัจจุบันนับเป็นงานปี่พาทย์เสภาวังหน้า ครั้งที่ 17 การจัดงานปี่พาทย์เสภาวังหน้าได้รับความนิยมมาจากนักดนตรี และผู้ชมดนตรีอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นเวทีการบรรเลงวงปี่พาทย์เสภาแห่งเดียวในประเทศไทย ที่รวบรวมองค์ความรู้ด้านดนตรีไทย และนักดนตรีไทยของหน่วยงานราชการทั่วประเทศมารวมกัน เพื่อแสดงความสามารถในการบรรเลงปี่พาทย์เสภา เป็นเวทีที่ให้อิสระนักดนตรีในการบรรเลง ซึ่งเป็นไปตามระเบียบวิธีการบรรเลงปี่พาทย์เสภา และถูกต้องตามขนบประเพณีการดนตรีที่มีมาแต่โบราณ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักดนตรีอาชีพ นักศึกษาและเยาวชนไทยที่สนใจเรียนดนตรีไทย ในด้านเพลงที่ใช้ในการบรรเลง รูปแบบวิธีการบรรเลง วิธีการปรับวง แนวการบรรเลง และวิธีการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรี นำเสนอทั้งแนวอนุรักษ์ และแนวสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย ทำให้ผู้เข้าชมการบรรเลงได้รับบรรณรสรและความรู้จากการบรรเลงปี่พาทย์เสภา ตามแนวทางการบรรเลงแบบโบราณ ซึ่งเป็นกลืนอายุอารยธรรมรากเหง้าความเป็นไทย ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ และส่งเสริมให้มีความยั่งยืนโดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ รวมทั้งการให้ความร่วมมือจากนักดนตรีหน่วยงานราชการอื่น มีผลต่อพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของดนตรีไทยหลายด้าน ทำให้นักดนตรีมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ และทักษะในการบรรเลงอย่างต่อเนื่อง ผู้ฟังได้รับบรรณรส ความบันเทิง ได้รับความรู้ใหม่ด้านวิชาการอยู่เสมอ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการดนตรีไทยอย่างสูง ทำให้เกิดแนวคิดและเป็นแนวทางไปสู่การสัมมนาเรื่องการบรรเลงดนตรีไทยในประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งแนวโน้มที่จะนำไปสู่การพัฒนาดนตรีไทยในอนาคต ให้มีความยั่งยืนดำรงสืบไปสู่วัยรุ่นรุ่นหลัง

คำสำคัญ : ปี่พาทย์เสภา, วังหน้า, การจัดงาน

Abstract

This was a qualitative research. The primary data were collected through field-trip interview at Somdet Phra Pinklao Monument Courtyard, National Museum. The secondary data were analyzed from the related documents and researches. The results of the research were that Piphatsepha Wangna was founded by Ajarn Seri Wangnaitham. Piphatsepha Wangna was performed by music players from the Office of Performing Arts, Fine Arts Department. Piphatsepha Wangna Festival 1st was started on January 7th, 2002 Until now, there had been Piphatsepha Wangna Festival 17th. Piphatsepha Wangna Festival had been popular for the music players and the audiences because it was the only one stage in Thailand in performing the music of Piphatsepha ensemble. They have earned knowledge about Thai music from their experiences. The Thai musicians of the government agencies from all regions in Thailand have incorporated to present their abilities of playing music in Piphatsepha ensembles where the players can perform the music with their own styles but they still held on the traditional patterns of playing. The professional music players, the students and Thai youth who liked Thai music gain benefit from these performances. In terms of Songs, patterns, adjustments, the ways of playing, and the melodies, there were both conservative and creative which appropriate to the era. The audiences felt satisfied, got knowledge and be proud of their roots from the traditional playing styles. In order to preserve and inherit this festival, The government has been supported budget and the gathering of the music players from other organizations that effect to the development and change of Thai music in various aspects. The players have the opportunity to share their skills and knowledge that can help them to develop their ability continuously. All of these, the benefits from Piphatsepha Wangna Festival were having the idea and concept of the playing Thai music seminars in various topics including the development and sustainability of Thai music for the next generation.

Key word : Piphatsepha, Wangna, Festival

บทนำ

วัฒนธรรมดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญงอกงามของประเทศไทย โดยมีการสั่งสมถ่ายทอดวัฒนธรรมการดนตรีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้จะมีการเคลื่อนที่ทางวัฒนธรรมจากกระแสตะวันตกเข้ามา เรายังคงรักษาวัฒนธรรมการดนตรีไว้ได้อย่างดี อีกทั้งมีสถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นที่เคารพศรัทธาของปวงชนชาวไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้การดนตรีไทยมีความเจริญรุ่งเรืองสืบมาอย่างยาวนาน ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก็ได้เกิดปรากฏการณ์ทางด้านดนตรีไทย ซึ่งส่งผลให้เกิดรูปแบบของบทเพลงและวงดนตรีใหม่ๆ ขึ้น โดยเฉพาะในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ได้เกิดปรากฏการณ์ขึ้นทั้งกับวงดนตรีและเพลงดนตรี โดยเกิดวงปี่พาทย์เสภา เพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลงของวงปี่พาทย์เสภา วงปี่พาทย์เสภา คือการนำเอาวงปี่พาทย์เครื่องห้ามาประสมวง โดยการนำสองหน้า เข้ามาแทนตะโพน ใช้บรรเลงสลับกับการขับเสภา เพื่อให้ผู้ที่ขับเสภาได้พักเหนื่อยและเป็นการเพิ่มอรรถรสในการแสดง โดยมีการร้องเพลงสลับกับการบรรเลงรับด้วยวงปี่พาทย์เสภา ซึ่งเพลงที่นำมาร้องนั้นต้องเป็นเพลงที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่องเสภาเป็นสำคัญ (พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์, 2550, น. 115) ต่อมาเมื่อมีความนิยมบรรเลงเพลงอัตราจังหวะสามชั้นมากขึ้น จึงมีการบรรเลงรับร้องเพลงเสภาในอัตราจังหวะสามชั้นมากขึ้นเช่นเดียวกัน และเป็นต้นแบบของการบรรเลงปี่พาทย์เสภาคมานถึงปัจจุบัน

เนื่องจากการเล่นปี่พาทย์เสภาเป็นที่นิยมมาก ผู้ที่มีฐานะต้องมียังปี่พาทย์ประจำบ้านของตนเอง ไม่เว้นแม้แต่ในวัง ซึ่งวังที่ขึ้นชื่อว่ามียังปี่พาทย์ที่ดีที่สุด ได้แก่ “พระราชวังบวรสถานมงคล” หรือ “วังหน้า” ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 โดยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นสมเด็จพระอนุชาธิราช ทรงเป็นนักแต่งกลอนเล่นสักวาซึ่งใช้พระนามว่า “บรมนาถวังหน้า” ทรงเพลงยาว ทรงโปรดเป่าแคน รวมทั้งงานดนตรี และนาฏศิลป์ และได้มีการอุปถัมภ์ครูดนตรีที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น ได้แก่ พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) จะเห็นได้ว่า พระราชวังบวรสถานมงคล เปรียบเสมือนกับสถานที่รวบรวมความรู้ทางด้านศิลปการแสดงที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ ต่อมากรมศิลปากรจึงได้มีการเริ่มการจัดการประชุมวงปี่พาทย์เสภาขึ้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ศิลปะประจำชาติไว้ให้รุ่งเรืองเหมือนดังเช่น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงในการจัดงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า มีการได้เชิญวงดนตรีจากหน่วยงานต่างๆ มาหลายวง ทำให้เกิดการบรรเลงหลากหลายแนวทาง และเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านดนตรีซึ่งกันและกัน มีผลทำให้ผู้ชมผู้ฟังได้รับอรรถรสและประสบการณ์ที่หลากหลายแนวทาง ทั้งในด้านการปรับวง การขับร้อง การดำเนินทำนองของ

เครื่องดนตรีต่างๆ นอกจากนี้บางปีมีการบรรเลงเพลงโหมโรงเช้า เพลงโหมโรงกลางวัน เพลงโหมโรงเย็น โดยการเชิญครูผู้อาวุโสมาร่วมบรรเลงด้วย และในช่วงค่ำมีการจัดบรรเลงปี่พาทย์เสภา ซึ่งนักดนตรีที่มาร่วมบรรเลงส่วนมากเป็นนักดนตรีที่มีฝีมือ และประสบการณ์ในการบรรเลง ทำให้งานนี้มีทั้งความสนุกสนานและสาระความรู้ ทำให้ผู้ฟังเกิดความสนใจและติดตามมาชมการบรรเลงเป็นประจำทุกปี ทั้งนักดนตรี นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ในปีพุทธศักราช 2561 นี้ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้มีการพิจารณาคัดเลือกเพื่อเชิญวงดนตรีที่จะมาบรรเลงปี่พาทย์เสภา ได้แก่ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารบก วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารเรือ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารอากาศ วงดนตรีไทยกองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ วงดนตรีไทยกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และวงดนตรีไทยส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทย สถาบันวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ มาร่วมบรรเลงปี่พาทย์เสภา ซึ่งแต่ละวงได้มีการเข้าร่วมประชุมการจัดงาน และวางแผนการเลือกเพลงที่นำมาบรรเลง ทำให้วงปี่พาทย์แต่ละวงได้มีการซ้อมเพลง มีวิธีการปรับวง แนวเพลง และวิธีการดำเนินทำนอง เพื่อนำเสนอผลงานเพลงให้แก่ผู้ชมผู้ฟังให้เกิดอรรถรสในการฟังถูกต้องเหมาะสมตามลักษณะวัตถุประสงค์ของเพลง และได้พบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านดนตรีไทยกับนักดนตรีเพื่อนต่างวง และนักดนตรีไทยที่มาร่วมรับชมรับฟัง

ในการจัดการบรรเลงปี่พาทย์เสภาที่วังหน้าตั้งแต่ระยะเริ่มแรก จนถึงปัจจุบันก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อดนตรีไทยหลายด้าน ทั้งด้านรูปแบบวิธีการบรรเลง ลักษณะวิธีการดำเนินทำนอง มีการพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัย และผู้ฟัง ทำให้เกิดความแปลกใหม่ แม้ว่าเพลงที่ใช้บรรเลงอาจจะมีเพลงที่ซ้ำกันบ้างในบางปี แต่ลักษณะวิธีการบรรเลง และการดำเนินทำนองของแต่ละวง มีวิธีการบรรเลงและการใช้แนวทำนองอย่างหลากหลายไม่ซ้ำแบบกัน ก่อให้เกิดสุนทริยรส และองค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ ดนตรีไทยอย่างสูง ทำให้เกิดแนวคิดและเป็นแนวทางไปสู่การสืบสานเรื่องการบรรเลงดนตรีไทย ในประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งแนวโน้มที่จะนำไปสู่การพัฒนาดนตรีไทยในอนาคต

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาโดยกำหนดหัวข้อ “ปี่พาทย์เสภาวังหน้า” โดยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปี่พาทย์เสภาวังหน้า ผลจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะสะท้อนให้เห็นพัฒนาการของรูปแบบการจัดงานและความเปลี่ยนแปลงในด้านรูปแบบ วิธีการบรรเลง ก่อให้เกิดคุณค่า รวมทั้งค่านิยมและปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนไทยตระหนักถึงคุณค่าและร่วมมือกันอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมดนตรีไทย ให้คงอยู่ยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ปี่พาทย์เสภาวังหน้า” ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารข้อมูลภาคสนามสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการในระดับลึก ตามขั้นตอนการวิจัยทางมานุษยวิทยาการดนตรี (Ethnomusicology) แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัย ดังนี้

1.1 ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยค้นคว้าและแยกประเภทของข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปี่พาทย์เสภาวังหน้า และบริบทต่าง ๆ

1.2 ข้อมูลจากการศึกษาปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เรื่อง ปี่พาทย์เสภาวังหน้า จากกลุ่มบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบุคคลผู้ดำเนินการจัดงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า กลุ่มผู้ปฏิบัติบรรเลงปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า และกลุ่มนักวิชาการดนตรีไทยที่มีประสบการณ์ชมงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลปี่พาทย์เสภาวังหน้า

1.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มบุคคลทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องโดยตรงด้านการจัดงาน ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า นำข้อมูลที่ได้ออกเนื้อหาจากเครื่องบันทึกเสียง โดยจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรจำแนกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตมาเรียบเรียงและนำเสนอข้อมูลเชิงวิเคราะห์

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษา ปี่พาทย์เสภาวังหน้า รวมทั้งการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านดนตรีไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการตรวจสอบแบบสามเส้า และได้จำแนกข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า

ผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของการจัดงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า

“พระราชวังบวรสถานมงคล” หรือ “วังหน้า” ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 โดยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นสมเด็จพระอนุชาราช ทรงเป็นนักแต่งกลอนเล่นสีกวาซึ่งใช้พระนามว่า “บรมนาถวังหน้า” ทรงเพลงยาว ทรงโปรดเป่าแคน รวมทั้งงานดนตรี และนาฏศิลป์ และได้มีการอุปถัมภ์ครูดนตรีที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น ได้แก่ พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) ยุคนี้การเล่นปี่พาทย์เสภาเป็นที่นิยมมาก ผู้ที่มีฐานะต้องมีวงปี่พาทย์ประจำบ้านของตนเอง ไม่เว้นแม้แต่ในวัง ซึ่งวังหน้า ก็มีปี่พาทย์ประจำวัง และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดงานดนตรี ครูดนตรี และเพลงดนตรี ก่อให้เกิดเพลงสำคัญที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันมากมายหลายเพลง งาน “ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า” จัดขึ้นเพื่อเป็นการน้อมรำลึก ถึงพระมหากษัตริย์คุณ ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเป็นองค์ราชูปถัมภ์ในการสืบสาน พัฒนา และสร้างสรรค์ดนตรีไทย เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ศิลปะประจำชาติไว้ให้รุ่งเรืองเหมือนดังเช่น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงจัดให้มีการบรรเลงปี่พาทย์เสภามาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 1 พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ประดิษฐานอยู่ ณ บริเวณโรงละครแห่งชาติ
ที่มา วาหิตต์ ดุริยอังกูร

ดังที่อาจารย์บุญตา เขียนทองกุล ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 1 เกิดขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2545 โดยสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้จัดงานการบรรเลง โดยจัดให้มีการบรรเลงปี่พาทย์เสภามาจนถึงปัจจุบัน ในวันที่ 7 มกราคมของทุกปี ซึ่งตรงกับวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ชมรมกองทุนพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ร่วมกับกรมศิลปากรได้เชิญเหล่าทัพ หน่วยงานและองค์กรต่างๆ มาร่วมพิธีวางพวงมาลาถวายสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งประดิษฐานอยู่ ณ บริเวณโรงละครแห่งชาติเป็นประจำทุกปี พิธีวางพวงมาลาถวายสักการะเริ่มตั้งแต่เวลา 07:00 น. ก่อนเริ่มพิธีการ วงปี่พาทย์บรรเลงเพลงโหมโรงเช้า และเพลงเรื่อง ในส่วนของพิธีการเริ่มด้วยพราหมณ์อ่านองค์การบวงสรวงเทพยดา และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว อธิบดีกรมศิลปากร และรองอธิบดี รวมทั้งแขกเข้าร่วมพิธีบวงสรวง หลังจากนั้นเข้าร่วมฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ และถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ ณ พระที่นั่งพุทไธยสวรรค์ (บุญตา เขียนทองกุล. สัมภาษณ์. 19 เมษายน 2561)

ภาพที่ 2 พราหมณ์อ่านองค์การบวงสรวงเทพยดา และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
ที่มา วาতিตต์ ดุริยอังกูร

สอดคล้องกับอาจารย์ไพฑูรย์ เฉยเจริญ ได้กล่าวถึงลักษณะของการจัดงานว่า “ผมในฐานะที่รับราชการกองการสังคีต เห็นการจัดงาน ณ บริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว มาตั้งแต่สมัยเป็นนักเรียน วิทยาลัยนาฏศิลป์ เริ่มโดยอาจารย์เสรี หวังในธรรม ทำเป็นตัวอย่าง ท่านจัดเป็นวงภายใน เอาพวกเรามาบรรเลง มีอาหาร เครื่องดื่มกิน เล่นดนตรีกันอย่างสนุกสนาน โดยขอสปอนต์เซอร์ ข้าวหม้อแกงหม้อจากโรงเรียนเขมะสิริอนุสสรณ์ หลังจากนั้นท่านไปเป็นตำแหน่งผู้บริหารอื่นๆ กิจกรรมตรงนี้ก็ล้าไปเป็นหลายสิบปี จนกระทั่งผมได้มีโอกาสได้รับตำแหน่งผู้บริหารเป็นหัวหน้ากลุ่มงานดนตรีไทย ได้นึกถึงบรรยากาศเก่าๆ ตรงบริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่มีกิจกรรมอื่นๆ นอกจากพิธีวางพวงมาลาถวายสักการะ ต่างจากพระบรมรูปทรงม้า รัชกาลที่ 5 ท่านมีการแสดงดนตรีบรรเลงทั้งสากลและไทย อีกปัจจัยหนึ่งอยากถวายพระเกียรติท่าน ในฐานะที่เราเรียนจบวังหน้า วังเล่นวังหน้า ทำงานวังหน้า อีกปัจจัยหนึ่งก็นึกถึงเวทีที่สำคัญสำหรับแสดงออกสำหรับนักดนตรีมันไม่มี มีที่เดียวคือวัดพระพิเรนทร์ ระยะเวลาที่ผ่านมาไม่รู้มันคงแค่นั้น นักดนตรีที่ฝึกแล้ว หัดแล้ว เรียนแล้ว ก็ไม่มีเวทีที่จะสามารถแสดงออกได้ที่ไหน นอกจากไปประโคนตามงานวัด จึงคิดว่าเราจะหาเวทีสักเวที และเชิญวงมาร่วมบรรเลง และทางงบประมาณในการจัดงาน ประจวบเหมาะกับเพื่อนรุ่นพี่เป็นผู้อำนวยการ คือท่านสมบัติ แก้วสุจริต และคุณสถาพร นิยมทอง เป็นหัวหน้าฝ่ายจัดการแสดง จากนั้นจึงเขียนโครงการขออนุมัติงบประมาณ และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ระดับกอง จนถึงอธิบดี ได้เงินทุน 100,000 บาท ในการจัดงาน บริหารในด้านของค่าตอบแทนวงดนตรี ค่าอาหารต่างๆ ตั้งใจว่าจะเริ่มการแสดงในช่วงค่ำหลังจากเสร็จพิธีวางพวงมาลา ของวันที่ 7 มกราคม ติดตรงสถานที่ว่าจะเอาที่ไหนดี ระหว่าง สังคีตศาลา หรือโรงละครแห่งชาติ แต่งานปีพาทย์เสภาควรจะเป็นสถานที่เปิดๆ เดินไปมาชมงาน พูดคุยทักทายกันได้ตามภาษานักดนตรี วังหน้าเป็นแหล่งเกิดเพลงเสภา โดยมีคีตกวีที่สำคัญคือครูมีแขก จึงตั้งชื่องานว่าปีพาทย์เสภาวังหน้า ในเรื่องของวงดนตรีไทย ถ้าเป็นวงเอกชนในเรื่องของการควบคุม การเรียกประชุมจะลำบาก จึงกำหนดเป็นวงดนตรีในหน่วยงานราชการ” (ไพฑูรย์ เฉยเจริญ, สัมภาษณ์. 19 เมษายน 2561)

ภาพที่ 3 หน้าปกสูจิบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16
ที่มา สำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร

ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ชื่อที่ปรากฏในการจัดงาน และจารึกบนสูจิบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ตั้งแต่ครั้งที่ 1-17 (พุทธศักราช 2545-2563) วันที่ 7 มกราคม ของทุกปี ด้วยจุดประสงค์การจัดงาน และชื่อการจัดงาน จึงทำให้บริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ตั้งอยู่บริเวณวังหน้า เป็นที่จัดกิจกรรมของงาน ตั้งแต่พิธีวางพวงมาลาถวายสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว นำโดยชมรมกองทุนพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ร่วมกับ กรมศิลปากร ราชสกุล ภาครัฐ และเอกชน รายการการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้าจัดแสดงในช่วงเวลาเย็น นำโดยสำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร ได้พิจารณาคัดเลือกเพื่อเชิญวงดนตรีที่จะมาบรรเลงปีพาทย์เสภา ได้แก่ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารบก วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารเรือ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารอากาศ วงดนตรีไทยกองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ วงดนตรีไทยกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และวงดนตรีไทยส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทย สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ มาร่วมบรรเลงปีพาทย์เสภา ซึ่งแต่ละวงได้มีการร่วมประชุมการจัดงาน และวางแผนการเลือกเพลงที่นำมาบรรเลง ทำให้เกิดการซ่อมเพลง วิธีการปรับวง แนวเพลง และการดำเนินทำนอง เพื่อนำเสนอผลงานเพลง ให้แก่ผู้ชมผู้ฟังให้เกิดอรรถรสในการฟังถูกต้องเหมาะสมตามลักษณะวัตถุประสงค์ของเพลง และเกิดการพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านดนตรีไทยกับนักดนตรีต่างวงและนักดนตรีไทยที่มาร่วมรับชมรับฟัง การเชิญวงดนตรีมาหลายวง ทำให้เกิดการบรรเลงหลากหลายแนวทาง และเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านดนตรีซึ่งกันและกัน มีผลทำให้ผู้ชมผู้ฟังได้รับอรรถรสและประสบการณ์ที่หลากหลายแนวทาง ทั้งในด้านการปรับวง การขับร้อง การดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีต่างๆ นอกจากนี้บางปีมีการบรรเลงเพลงโหมโรงเช้า เพลงโหมโรงกลางวัน เพลงโหมโรงเย็น โดยการเชิญครูผู้อาวุโสมาร่วมบรรเลงด้วย และในช่วงค่ำมีการจัดบรรเลงปีพาทย์เสภา ซึ่งนักดนตรีที่มาบรรเลงส่วนมากเป็นนักดนตรีที่มีฝีมือ และประสบการณ์ในการบรรเลง ทำให้งานนี้มีทั้งความสนุกสนานและสาระความรู้ ผู้ฟังเกิดความสนใจและติดตามมาชมการบรรเลงเป็นประจำทุกปี ทั้งประชาชนทั่วไป นักดนตรี นักเรียน และนักศึกษา

2. พัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

ภาพที่ 4 บรรยากาศปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16

ทีมา วาতিตต์ ดุริยอังกูร

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ระยะเริ่มแรก อาจารย์เสรี หวังในธรรม เป็นผู้ริเริ่มการบรรเลงปีพาทย์เสภา โดยนำนักดนตรีไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ร้องบรรเลงเล่นกัน เน้นความสนุกสนาน บริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยได้รับการสนับสนุนอาหาร และเครื่องดื่ม จากโรงเรียนเซนต์ยอแซฟ หลังจากนั้นอาจารย์เสรี หวังในธรรม ไปดำรงตำแหน่งผู้บริหารอื่นๆ จึงงดการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้าไปหลายสิบปี จนถึงยุคอาจารย์ไพฑูรย์ ฉะเอิญ ได้รับตำแหน่งผู้บริหารเป็นหัวหน้ากลุ่มงานดนตรี กรมศิลปากร นี้อย่นบรรยาภาศเก่าๆ ตรงบริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่มีกิจกรรมอื่นใด นอกจากพิธีวางพวงมาลาถวายสักการะ อีกปัจจัยหนึ่งในฐานะที่ เป็นนักเรียนที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ และได้ทำงานที่สำนักการสังคีต ซึ่งอยู่ในบริเวณวังหน้า จึงอยากถวายพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และอีกปัจจัยหนึ่ง นักดนตรีไทยไม่มีเวทีสำหรับแสดงออก มีการจัดบรรเลงปีละครั้งอยู่เพียงแห่งเดียว คือ วัดพระพิเรนทร์ นักดนตรีที่ฝึก หัด เรียบแล้ว ไม่มีเวทีที่แสดงความสามารถ นอกจากไปประโคมตามงานวัด ในช่วงนั้นท่านสมบัติ แก้วสุจริต ผู้อำนวยการ ซึ่งเป็นเพื่อนรุ่นพี่ และคุณสถาพร นิยมทอง เป็นหัวหน้าฝ่ายจัดการแสดง ได้ปรึกษาหารือและดำริที่จะนำเสนอโครงการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า จากนั้นจึงเขียนโครงการขออนุมัติงบประมาณ และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ระดับกอง จนถึงอธิบดี ได้เงินทุน 100,000 บาท ในการจัดงาน บริหารในด้านของค่าตอบแทนวงดนตรีจากหน่วยงานราชการภายนอก ค่าอาหาร ต่างๆ จึงเกิดงานปีพาทย์เสภาวังหน้าที่ครั้ง 1 ขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2545 จนถึงปัจจุบัน งานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าได้รับความนิยมมากจากนักดนตรี และผู้ชมดนตรีอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงต่อนักดนตรีไทย

3. คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

ภาพที่ 5 ศิลปินกลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร บรรเลงในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16
ที่มา วาติตต์ ดุริยอังกูร

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ถือเป็นเวทีการประชันวงปีพาทย์เสภาหนึ่งเดียวในประเทศไทย ที่รวบรวมองค์ความรู้ด้านดนตรีไทย และนักดนตรีไทยของหน่วยงานราชการทั่วประเทศมารวมกัน เพื่อแสดงความสามารถในการบรรเลงปีพาทย์เสภา เป็นเวทีที่ให้อิสระนักดนตรี ซึ่งเป็นไปตามกรอบกฎระเบียบการบรรเลงปีพาทย์เสภา และถูกต้องตามขนบประเพณีวัฒนธรรมการดนตรีที่มีมาแต่โบราณ มีประโยชน์ต่อการศึกษาด้านดนตรีไทย ทั้งนักดนตรีอาชีพ นักศึกษาเยาวชนไทย ในด้านการศึกษาวิธีการปรับวง เพลงที่ใช้ในการบรรเลง แนวเพลงการบรรเลง การดำเนินทำนองเครื่องดนตรีต่าง ๆ รวมถึงผู้เข้าชมงานที่ได้รับบอรรถรสการบรรเลงปีพาทย์เสภาในปัจจุบัน ตามขนบการบรรเลงแบบโบราณ ซึ่งเป็นกลิ่นอายอารยธรรมรากเหง้าความเป็นไทยที่ได้จากงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าหนึ่งเดียวในโลก ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ความยั่งยืนในการบรรเลงปีพาทย์เสภา มีการส่งเสริม และสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ นักดนตรีหน่วยงานราชการอื่นให้ความร่วมมือ ก่อให้เกิดการพัฒนาบทเพลง บุคคล และองค์กรศิลปวัฒนธรรมของไทยให้กว้างขวาง ควรค่าแก่การอนุรักษ์ในดำรงสืบไปยังเยาวชนรุ่นหลังหลายด้าน ทั้งด้านรูปแบบวิธีการบรรเลง ลักษณะวิธีการดำเนินทำนอง รูปแบบวิธีการปรับวง นำเสนอในทั้งแนวอนุรักษ์ และแนวสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย เกิดการพัฒนาศักยภาพนักดนตรีด้านความรู้ และทักษะในการบรรเลง ทำให้นักดนตรีตื่นตัว และพร้อมที่พัฒนาศักยภาพในงานบรรเลงในทุกปี ผู้ฟังได้รับบอรรถรสในด้านวิชาการและความบันเทิง แม้ว่าเพลงที่ใช้บรรเลงอาจจะมีเพลงที่ซ้ำกันบ้างในบางปี แต่ลักษณะวิธีการบรรเลง และการดำเนินทำนองของแต่ละวง มีวิธีการบรรเลงและการใช้แนวทำนองอย่างหลากหลายไม่ซ้ำแบบกัน ก่อให้เกิดสุนทรียรส และองค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการดนตรีไทยอย่างสูง ทำให้เกิดแนวคิดและเป็นแนวทางไปสู่การสัมมนาเรื่องการบรรเลงดนตรีไทยในประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งแนวโน้มที่จะนำไปสู่การพัฒนาดนตรีไทยในอนาคต

สรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัยนำแนวคิดการสืบทอดวัฒนธรรม และแนวคิดปรากฏการณ์วิทยานี้เป็นแนวทางหลักในการศึกษาและวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เคยปรากฏด้วยการเก็บข้อมูลหลักฐานเอกสารการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการจัดงานปีพาทย์เสภาวังหน้า โดยเฉพาะประวัติความเป็นมา การริเริ่มการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า รูปแบบการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งแนวโน้มของค่านิยมและคุณค่าต่อสังคม เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ มาตีความ และวิเคราะห์ข้อมูลให้ได้ผลการวิจัยที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” จัดขึ้นเพื่อเป็นการน้อมรำลึก ถึงพระมหากษัตริย์ ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเป็นองค์ราชูปถัมภ์ในการสืบสาน พัฒนา และสร้างสรรค์ดนตรีไทย เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ศิลปะประจำชาติไว้ให้รุ่งเรืองเหมือนดังเช่น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งที่ 1 เกิดขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2545 โดยสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้จัดงานการบรรเลง โดยจัดให้มีการบรรเลงปีพาทย์เสปามาจนถึงปัจจุบัน ในวันที่ 7 มกราคมของทุกปี ซึ่งตรงกับวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ชมรมกองทุนพระบวรราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ร่วมกับกรมศิลปากรได้เชิญเหล่าทัพ หน่วยงานและองค์กรต่างๆ มาร่วมพิธีวางพวงมาลาถวายสักการะพระบวรราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งประดิษฐานอยู่ ณ บริเวณโรงละครแห่งชาติเป็นประจำทุกปี พิธีวางพวงมาลาถวายสักการะเริ่มตั้งแต่เวลา 07:00 น. ก่อนเริ่มพิธีการ วงปีพาทย์บรรเลงเพลง โหมโรงเช้า และเพลงเรื่อง ในส่วนของพิธีการเริ่มด้วยพราหมณ์อ่านองค์การบวงสรวงเทพยดา และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว อธิบัติกรมศิลปากร และรองอธิบดี รวมทั้งแขกเข้าร่วมพิธีบวงสรวง หลังจากนั้นเข้าร่วมฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ และถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ ณ พระที่นั่งพุทธไทยสวรรค์ รายการการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้าจัดแสดงในช่วงเวลาเย็น นำโดยสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้พิจารณาคัดเลือกเพื่อเชิญวงดนตรีที่จะมาบรรเลงปีพาทย์เสภา ได้แก่ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารบก วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารเรือ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารอากาศ วงดนตรีไทยกองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ วงดนตรีไทยกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และวงดนตรีไทยส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทย สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ มาร่วมบรรเลงปีพาทย์เสภา ซึ่งแต่ละวงได้มีการร่วมประชุมการจัดงาน และวางแผนการเลือกเพลงที่นำมาบรรเลง ทำให้เกิดการซ่อมเพลง วิธีการปรับวง แนวเพลง และการดำเนินทำนอง เพื่อนำเสนอผลงานเพลงให้แก่ผู้ชม ผู้ฟังให้เกิดอรรถรสในการฟังถูกต้องเหมาะสมตามลักษณะวัตถุประสงค์ของเพลง และเกิดการพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านดนตรีไทยกับนักดนตรีต่างวงและนักดนตรีไทยที่มาร่วมรับชมรับฟัง การเชิญวงดนตรีมาหลายวง ทำให้เกิดการบรรเลงหลากหลายแนวทาง และเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านดนตรีซึ่งกันและกัน มีผลทำให้ผู้ชมผู้ฟังได้รับอรรถรสและประสบการณ์ที่หลากหลาย ทั้งในด้านการปรับวง การขับร้อง การดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีต่างๆ นอกจากนี้บางปีมีการบรรเลงเพลงโหมโรงเช้า เพลงโหมโรงกลางวัน เพลงโหมโรงเย็น โดยการเชิญครูผู้อาวุโสมาร่วมบรรเลงด้วย และในช่วงค่ำมีการจัดบรรเลงปีพาทย์เสภา ซึ่งนักดนตรีที่มาบรรเลงส่วนมากเป็นนักดนตรีที่มีฝีมือ และประสบการณ์ในการบรรเลง ทำให้งานนี้มีทั้งความสนุกสนานและสาระความรู้ ผู้ฟังเกิดความสนใจและติดตามมาชมการบรรเลงเป็นประจำทุกปี ทั้งประชาชนทั่วไป นักดนตรี นักเรียน และนักศึกษา

2. พัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ระยะเริ่มแรก อาจารย์เสรี หวังในธรรม เป็นผู้ริเริ่มการบรรเลงปีพาทย์เสภา โดยนำนักดนตรีไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ร้องบรรเลงเล่นกัน เน้นความสนุกสนาน บริเวณพระบวรราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยได้รับการสนับสนุนอาหาร และเครื่องดื่ม จากโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ หลังจากนั้นอาจารย์เสรี หวังในธรรม ไปดำรงตำแหน่งผู้บริหารอื่นๆ จึงงดการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้าไปหลายสิบปี จนถึงยุคอาจารย์พิชญ์ เฉยเจริญ ได้รับตำแหน่งผู้บริหารเป็นหัวหน้ากลุ่มงานดนตรี กรมศิลปากร ก็ยกย่องบรรยากาศเก่าๆ ตรงบริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่มีกิจกรรมอื่นใด นอกจากพิธีวางพวงมาลาถวายสักการะ อีกปัจจัยหนึ่งในฐานะที่เป็นนักเรียนที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ และได้ทำงานที่สำนักการสังคีต ซึ่งอยู่ในบริเวณวังหน้า จึงอยากถวายพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และอีกปัจจัยหนึ่ง นักดนตรีไทยไม่มีเวทีสำหรับแสดงออก มีการจัดบรรเลงปีละครั้งอยู่เพียงแห่งเดียว คือ วัดพระพิเรนทร์ นักดนตรีที่ฝึก หัด เรียนแล้ว ไม่มีเวทีที่แสดงความสามารถ นอกจากไปประโคมตามงานวัด ในช่วงนั้นท่านสมบัติ แก้วสุจริต ผู้อำนวยการ ซึ่งเป็นเพื่อนรุ่นพี่ และคุณสถาพร นิยมทอง เป็นหัวหน้าฝ่ายจัดการแสดง ได้ปรึกษาหารือและดำริที่จะนำเสนอโครงการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า จากนั้นจึงเขียนโครงการขออนุมัติงบประมาณ และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ระดับกอง จนถึงอธิบดี ได้เงินทุน 100,000 บาท ในการจัดงาน บริหารในด้านของค่าตอบแทนวงดนตรีจากหน่วยงานราชการภายนอก ค่าอาหาร ต่างๆ จึงเกิดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 1 ขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2545 จนถึงปัจจุบัน งานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าได้รับความนิยมจากนักดนตรี และผู้ชมดนตรีอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงต่อดนตรีไทย

3. คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” เป็นเวทีการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่สำนักการสังคีต กรมศิลปากรจัดขึ้น ถือว่ามีความสำคัญต่อนักดนตรีไทยอย่างมาก เพราะว่า คำว่ากรมศิลปากร ย่อมเป็นที่รู้จักกันไปทั่ว สถานที่แห่งนี้เป็นที่รวมองค์ความรู้ด้านดนตรีไทย นักดนตรีไทยที่มีฝีมือ ผู้ที่จะมาบรรเลงแสดงฝีมือที่เวทีในโรงละครแห่งชาติหรือเวทีที่สำนักการสังคีตจัดขึ้นแห่งนี้ จะต้องเป็นผู้ที่มีฝีมือ และมีประสบการณ์ในการ

บรรเลงมาอย่างดี ทั้งด้านรูปแบบวิธีการบรรเลง ลักษณะวิธีการดำเนินงาน รูปแบบวิธีการปรับปรุง นำเสนอในทั้งแนวนุรักษ์ และแนวสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย เกิดการพัฒนาศักยภาพนักดนตรีด้านความรู้ และทักษะในการบรรเลง ทำให้นักดนตรีตื่นตัว และพร้อมที่พัฒนาศักยภาพในงานบรรเลงในทุกปี ผู้ฟังได้รับบรรณรสในด้านวิชาการและความบันเทิง แม้ว่าเพลงที่ใช้บรรเลงอาจจะมีเพลงที่ซ้ำกันบ้างในบางปี แต่ลักษณะวิธีการบรรเลง และการดำเนินงานของแต่ละวง มีวิธีการบรรเลงและการใช้แนวทำนองอย่างหลากหลายไม่ซ้ำแบบกัน ก่อให้เกิดสุนทรีรส และองค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการดนตรีไทยอย่างสูง ทำให้เกิดแนวคิดและเป็นแนวทางไปสู่การสัมมนาเรื่องการบรรเลงดนตรีไทยในประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งแนวโน้มที่จะนำไปสู่การพัฒนาดนตรีไทยในอนาคต จึงทำให้เวทีการบรรเลงดนตรีแห่งนี้เป็นเวทีที่ทั้งความบันเทิงและความรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะประวัติ พัฒนาการ และคุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ผู้วิจัยเห็นว่า มีประเด็น และสาระที่ควรศึกษาดังต่อไปนี้

1. การศึกษาประวัติศาสตร์พระมหากษัตริย์ไทย ที่เป็นองค์อุปถัมภ์ดนตรีไทย และครูดนตรีไทย
2. การศึกษาประวัติวงดนตรีที่เข้าร่วมบรรเลงในงานปีพาทย์เสภาวังหน้า ตั้งแต่ พุทธศักราช 2545-2563 ในส่วนของรายละเอียดและความสำคัญต่อวงการดนตรีไทย
3. การศึกษาการประพันธ์เพลงไทย ของวงดนตรีไทยในหน่วยงานราชการ
4. การศึกษาการจัดงานด้านศิลปวัฒนธรรม อื่นๆ ของกรมศิลปากร
5. การศึกษาปีพาทย์เสภาของสำนักอื่นๆ ที่มีปรากฏในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). คู่มือการจัดการสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2538). การวัฒนธรรมศึกษากระบวนการบริหารและการจัดการวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2552). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ดวงรุ่ง อ่อนสมพงษ์. (2557). ผลกระทบของการประชันปีพาทย์วัดพระพิเรนทร์ต่อดนตรีไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2523). เครื่องดนตรีไทย พร้อมด้วยตำนานการผสมวง มโหรี ปีพาทย์ และเครื่องสาย. กรมศิลปากร: จัดพิมพ์เผยแพร่.
- พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์. (2550). ปฐมบทดนตรีไทย. นครปฐม: โครงการตำราและหนังสือคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัชรารวรรณ ทับเกตุ. (2543). วิวัฒนาการของกองการสังคีต. รายงานวิชาประวัติศาสตร์นาฏศิลป์ไทย สาขานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พิรุณ บุญพบ. (2549). วิเคราะห์การขับร้องเพลงหน้าทับปรบไก่อประเภทเพลงเสภาทางฝั่งธน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มาศสุภา สีสุทอง. (2531). พัฒนาการของการศึกษาวิชาขับดนตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัตินักดนตรีและนักร้อง. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.
- ฤดีรัตน์ ภายราช. (2555). สังคีตศิลป์ในศาสน์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เล่ม 2. กรมศิลปากร: พิมพ์เผยแพร่.
- วิมาลา ศิริพงษ์. (2534). การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยในสังคมไทยปัจจุบัน: ศึกษากรณีสกุลพาทย์โกสัลและสกุลศิลปบรรเลง. วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิรุฬ ตั้งเจริญ. (2552). วิสัยทัศน์ศิลปวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.

- สำนักการสังคีต. (2545). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 1: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2546). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 2: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2547). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 3: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2548). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 4: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2549). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 5: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2550). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 6: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2552). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 7: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2553). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 8: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2554). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 9: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2555). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 10: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2556). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 11: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2557). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 12: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2558). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 12: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2559). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 13: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2560). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 14: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2561). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 15: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2562). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 16: กรมศิลปากร.
สำนักการสังคีต. (2563). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 17: กรมศิลปากร.